

narajmali niso. Ravno tako se tudi pri Valva zorji bere, da je iz ust verjetnih mož slišal pripovedovati, da je pred 39, po današnjem številu pred kakošnimi 230 leti farni cerkovnik, ko je blizo sv. Petra na Ulaki polže kopal, kos rimskega meča in pa zlato verigo v kamnitem posipu našel; ker pa je ceniti ni vedil, bila je namreč že od sive starosti zlo zarujevela, jo je za star mesing prodal. Cerkve sv. Petra, od ktere omenjeni pisatelj govori, ni več, jez sem pa še, ko sem domá bil, njene razvaline vidil, — sv. Martina na Vidmu pa še stoji in je podružnica Podcerklanska. Tukaj sta bila, kakor Valvazor piše v XIII. buk. str. 74, dva kamna, ktera razodevata, da je staro mesto Terpo na Ulaki nad sedajnim Starim tergom bilo; na enem, ki je bil za cerkveni prag porabljen, je bil na eni strani že ob Valvazorjevi dôbi napis že tako odergnjen in zlizan, da se ni dalo veliko več razsoditi, kaj pomeni, na drugi strani je bilo pa rimsko bandero; na drugem pa, ki je k mizi velikega oltarja prizidan, so se Valvazorju le naslednje besede brati dale, namreč: AEDAGONIVS SEPVLTVS HIC EST NOR XXV. MENS; več se ni dalo uganiti.

Iz teh besed se vidi, da je bilo tukaj rimsko mesto Terpo, ne pa tam, kjer zdaj Lož stoji, čeravno dr. Šmidl v svojih bukvah: „Die Grotten und Höhlen von Adelsberg, Lueg, Planina und Laas. Wien 1854“ na strani 278. v opombi omeni, da je blizo Starega terga in nad Ložem tje proti Pogači gredé na kose tlažene ceste zadel in terdi, da so ostanjki nekdanje rimske ceste. Tega mnenja mu ne bo nihče overgel, kdor le verjame, da je bilo mesto Terpo na Ulaki, nad sedajnim Starim tergom; Metle (Metulum) pa na Oblokah; tako ste mogle tudi mesti ceste imeti eno do drugega.

Stari terg je prav prijazna vas, ktera stoji deloma v ravnini, deloma na brežini Ulake. Staroteržanje živijo večidel od poljedelstva, obertnije in rokodelstva. Gotovo bodo popotniki to vas kakor tudi celo Ložko dolino bolj pogostoma obiskovali, kader bo železna cesta do Tersta izpeljana; pa bojo v Tavzeljnovi gostivnici tudi prav dobro postrežbo in po poštenih cenah dobivali. (Konec sledi.)

Kratkočasno berilo.

Srečen Anžè. (Konec.)

Anžè gré naprej in premišljuje, kako mu vendar vse po sreči gré. Pridruži se mu neki deček, kateri pod pazduho gos nese. Nekaj časa gresta skupaj in Anžè mu pripoveduje, kako da je srečen in kako je že večkrat dobro menjal. Deček pové, da gos k neki botrinji nese. „Tehtajte jo“ — reče dalje in prime gos za peruti — „kako je težka, sem jo pa tudi osem celih tednov pital. Kdor jo bo pečeno jedel, se mu bo maščoba cedila iz ust, da bo kaj“. — „Da!“ reče Anžè in jo pretehtuje z roko, „ta ima pač svojo pezo, pa moj prešič tudi ni ravno kert“. V tem se deček skerbno ogleduje in majaje z glavo reče: „Čujte, z vašim prešičem niste varni. V vasi, skoz katero sem šel, je ravno županu iz hleva eden ukraden. Kaj, ko bi ravno ta-le bil! Ta bi bila žaltova, če vas za tatú zasačijo in posadé v luknjo“. Anžè se prestraši. „Za Božji čas“ — jeclja — „pomagajte mi iz te zadrege! Vi ste tukaj bolj znani, vzemite prešiča in dajte mi gos“. „Nekaj že hočem zgubiti, da le jez ne bom vaše nesreče kriv“ — reče deček. Vzame toraj prešiča in ga žene po stranski poti naprej; Anžè pa gré brez skerbi z gosjo pod pazduho proti domu.

„Če prav premislím“ — pravi zdaj sam sebi — „imam še zmiraj dobiček pri svoji kupčiji; prvič dobro pečenko, potem toliko maščobe, ki bo od nje se cedila, da se bom pol leta mastil; zadnjič toliko belih peres, ktere si bom v blazino zašil, in spal bom kot „vaša gnada“. Me bodo mati veseli, ko domú pridem!“

Ko skoz slednjo vas gré, zagleda brusivca pri nekem vozičku, ki vesel pri svojem šumečem delu prepeva:

„Jaz brusim nožičke, brus hitro vertim,

Vesel se obračam, da krajcar dobim“.

Anžè obstoji in gleda to delo, ki mu kaj dopada. Potem brusivca nagovori: „Vam se dobro godí, ker ste tako brez skerbi pri svojem delu“. „Pač da“ — reče brusivec — „pri tem delu se petice brez velikega truda v žepu množijo, in priden brusivec je mož, kateri nikoli ni brez cvenka. Pa kje ste to lepo gos kupili?“

„Nisem je kupil, ampak za prešiča zamenjal“. „In prešiča?“ „Tega sem za kravo dobil“. „In kravo?“ „To sem za konja dobil“. „In konja?“ „Konja sem za tako debelo kepo zlate dobil, kakor je moja glava“. „In zlato?“ „Zlato pa je bil moj zaslužek za sedemletno službo“. „No, zmiraj ste si dobro opomogli“ — mu reče brusivec — „če se še tako obračate, da boste zmiraj v žepu dnar imeli, ste čez vse srečni“. „Pa kako čem gospodariti“ — reče Anžè — „da bi bil bogat?“ „Brusivec morate biti, kakor jez; k temu ravno ni potreba drugega, kakor brusivnega kamna. Tukaj imam enega, ki je že nekoliko zbrusen, mi pa tudi ne boste več za-nj dali, kakor to-le gos; če vam je prav?“

„Kako morete še vprašati“ — reče Anžè — „vsaj bom potem najsrečniji človek na svetu, če imam vselej, kadar v žep sežem, dnarja dovelj; in mu podá težki brusivni kamen — „tukaj imate čeden kamen; poberite in varujte ga; zadosti ga imate za celo življenje“.

Anžè naloži kamen in gré veselega serca urno naprej; oči mu veselja solzé. „Gotovo sem bil o polni luni rojen“ — reče — „česar le poželim, vse mi gré po godu“.

Ker je bil pa že od jutranje zarje brez prenehanja na poti, je bil že zlo truden; tudi je bil že lačen, ker je vès kruh takrat od veselja pojedel, ko je bil kravo tako dobro zamenjal. Šel je počasi in večkrat je pod veliko težo omagoval in počiti mogel. Kakor polž prileze do nekega vodnjaka, kjer je hotel piti in si z bistro vodo postreči. Položi toraj kamen polahkoma na oklep vodnjaka in zajme vode v golido. Ker je bil pa precej neroden, zadene z golido na okrogli kamen, da se zavertí in v dno vodnjaka šterbunkne. Ko Anžè vidi, da je kamen v vodi, da ga toraj ne bo treba več nesti, skače od veselja, poklekne in s solznimi očmi Boga hvali, da ga je na tako čudno vižo velike teže oprostil.

To je še manjkalo do njegove največje sreče! „Tako srečnega človeka, kot jez“ — pravi — „ni pod solncem“. Brez vse skerbi in vsake teže prost poskakuje do doma k svoji materi, ktera je že težko Anžetovega zaslužka pričakovala.

Pa bedak je šel od doma, bedak prišel domú.

Bl. Ššk.

Narodne stvarice.

Badnjak.

O badnjaku v 103. listu lanskega leta omenjenem jaz še sledeče dostavljam:

V Poljanah ob Kopi in na Horvaškem navadna beseda, ki pomeni tisti dan pred Božičem, izvira po moji misli iz glagola baditi, bditi, to je, čuti (vigilare), kajti se pred Božičem ono noč ne spi; badnjak znamenuje tedaj čujo (vigilia).

Badnjak bi morebiti koga mikalo vaditi od badnja, ki v Poljanah in na Horvaškem znamenuje iz dog. napravljeno podolgovato posodo, na Serbskem pa tudi šuplo klado, ali pa tudi debelo cev, po kateri voda teče. Serbi imenujejo badnjak tudi one cerove glavnje, ki jih na badnjak iz samih vraž na ogenj devajo. Vuk nam v svojem slovníku ga takole razlaga: „Badnjak, m., sirova cerova glavnja, ki se po navadi v oči božiča nalaga na ogenj. Badnjaka morata biti dva ali pa trije, in se morajo v oči božiča (na badnji dan) tudi odsekati. Mnogi sekajo badnjake pred soncem, jih najprej z žitom potrosijo in rekó: „dobro jutro in častiti ti badnji dan!“ Navadno jih sekajo le od ene strani, od druge le enkrat s sekuro mahne. Po nekterih krajih rabijo obveršek od badnjaka namesto loparja, dokler polražajnik (polaznik, obiskovavec) v hišo ne pride, pa onda

gospodinja priveže na badnjak povemo in ga verže na streho. Ko se zmračí, prinese gospodar badnjake v hišo in jih naloží na ogenj; kadar z badnjakom stopi v hišo, reče: „Dober večer in častit vam badnji dan“. Iz hiše ga pa kak možki pospe z žitom in mu odgovori: „Dal ti Bog dobro srečni in častiti“. Ko se badnjak dene na ogenj, se trikrat naprej pomakne; kadar pa pregorí, je treba gornji kraj dočakati v roke, z rokovicami pa ga nesti okoli uljnjaka, potem se ugasnjen pustí na kaki slivi ali jablani.

Polažajnik (polaznik) se zove prvi obiskovavec o božiču. Navado imajo voliti polažajnika (zakaj nekteri prerokujejo, da zbog njega biti morejo srečni ali nesrečni celo leto) in ga pokličejo (nekoliko dni pred božičem) ali imajo enega vsako leto. Polažajnik nese v rokavici žita, pa ko nazove z vrat: „Kristus se je rodil“, siplje iz rok žito po hiši (kdor pa iz hiše njega pospe, mu odgovori: „v istino se je porodil“); pa tedaj skreše badnjake, to je, vzemši lopar udarja z njim badnjake, kjer gorijo (da se krešejo iskre), pa govori: „ovoliko goved, ovoliko konj, toliko koz, ovoliko ovac, toliko svinj, toliko uljov, ovoliko sreče in napredka“ itd. Po tem razgerne pepel poleg ognjišča in dene ondi nekaj dnarja (kakor kateri premore); nekteri donese tudi povemo in ga prevesi čez vrata. Ko se hoče usesti, gledajo nekteri, da mu izpodmaknejo stol, da bi padel; kadar se vsede, ga ogernejo žene z odejo ali čoho, da bijim se delala smetana debela. Po tem, ko je kaj založil in se rakije napil, gré domú, pa se spet verne po kosilu nazaj, in ga gostijo do mraka. Na odhodu mu darujejo kak robec ali kolač.

Pomisli, častiti bravec, le besedo „brašnja“, ki pri belih Krajncih znamenuje popotnico, pri južnih Slovanih moko; v Slavonii se „brašančevó“ zove dan sv. rešnjega telesa, — in se ti ne bo čudno vidilo, da je badnjak „vigilia“ v Serbii se sprevergel v pomen onih treh vražnih cerovih polen. Pa kaj govorim od tolike dalje? Réci Gorenki: „vzel te on zali“, in boš ji gotovo ustregel; réci pa toisto beli Kranjci, pa je huje razžaliti ne moreš.

Kobe.

Novičar iz mnogih krajev.

11. dan t. m. sta prišla na svojem potovanji presv. Cesar in Cesarica v Brešijo, 13. dan pa v Bergamo povsod slovesno sprejemana; 15. dan t. m. sta se namenila v Milan priti, kamor so unidan imenovani trije ministri že 13. t. m. iz Dunaja prišli. — Razun mnogih drugih milost, ki jih Cesar skazujejo v vsakem mestu, so tudi 119 soseskam Breške dežele odpustili 1 milijon in 87.801 lir, ki so jih imele te soseske še za državno posojilo odrajtati. Tudi so blagovoljno sprejeli tisto prošnjo, ki jo Jim je družba za osušenje močirne zemlje v okolici Veroneški podala, naj bi se ji namreč poltretji milijon lir za izpeljavo tega potrebnega dela iz državne kase proti temu na pósito dalo, da se bo pozneje to posojilo na dele (brište) poplačalo. — Poslednjemu „novičarju“, ki je povedal, koliko se je lani žita in drugih stvari v naše cesarstvo iz ptujega pripeljalo, dostavljamo danes, koliko se ga je iz našega cesarstva v ptuje dežele peljalo: pšenice namreč za 46 mil. funtov več kakor predlanskem, drugega žita pa 163 mil. funtov več; moke se je desetkrat več izpeljalo kakor vpeljalo, in sicer za 7 mil. funtov več kakor leta 1855, — kož se je enmalo več kot predlanskem izpeljalo, vendar se jih je veliko več vpeljalo; lesá se je dosti več izpeljalo kot predlanskem, vendar se ga je veliko več vpeljalo kakor izpeljalo; čeravno je cena solí lani povikšana bila, se je vendar povzitek njeni od predlanskih 93 mil. funtov lani povzdignil na 111 mil. funtov. Volne se je sicer lani za 3 mil. funtov več izpeljalo, vendar se je je 5 mil. funtov več vpeljalo kakor izpeljalo; borne in lepe steklene robe se je dosti več izpeljalo, srednje sorte in pa vžigavnih klinčkov pa manj kakor pred-

lanskem. — Kolendrov (pratik) je čedalje več; letošnje leto jih je v vsem prišlo v našem cesarstvu 266, in samo na Dunaji 58 na svetlo, na Laškem 63, na Ogerskem 45, na Českem 33, na Marskem 12, na Tiroljskem 13, v Galiciji 11, na Horvaškem in Slavonskem 7, na Erdeljskem 7, v Vojvodini 5, v Salcburgu 5, v zgornji Avstrii 4, na Krajnskem 3, na Koroškem (?), na Štajarskem (?). — V Novem mestu poleg Dunaja je pogorela unidan velika suknarija; v malo minutah, ker se je volna unela, je stala fabrika v takem plamenu, da so mogli delavci skozi ogenj bežati; delovodja in 3 delavke so zgoreli, veliko se jih je hudo opeklo. Ogenj je vstal iz železne peči v delavnišnici; neka delavka je berskala žerjavico; iskrica pade na kup volne, in v tem hipu se vname plamen. — Političnih novic ni danes skoraj nič. Švajcarsko-pruski razpor je pri kraji, to je gotovo; vendar nekteri pruski časniki še tako kramljajo, kakor da bi pruska vlada ne bila zadovoljna; — al ne bo mogla drugač, ker avstrijska, francoska in angleška vlada sedaj ne bojo hotle drugač. — Pogreb umorjenega pariškega škofa je bil že 10. dan t. m., tedaj pred kakor se je poprej govorilo; zlo slovesen je bil. Morivec njegov Vergès je slišal pogrebni strel in zvočenje, pa nič ga ni ganilo. Kakor je bil izperva, tak je vés čas; v jetnišnici sta noč in dan dva čuvaja okoli njega; 17. dan t. m. pride res pred porotno sodbo. Obnaša se, kakor da bi ne bil nič pregrešil, in si tudi ni hotel nobenega zagovornika, kakor postava dovoli, izbrati; pravi, da se bo sam zagovarjal; višja sodnija mu je tedaj po postavi zagovornika določila. — 20. dan p. m. je bil v okolici Palerme baron Bentivenga, glavár prekucije sicilijanske, ustreljen; prošnja, naj bi mu nikar oči ne zavezali, mu ni bila dovoljena. — Strašna prigodba se sliši iz Pešta, da se je te dni neki mož s svojo ženo in 12 let staro hčerjo, ko so se popred z rudečim motozom skup zvezali, v Donavo vergel; moža in ženo so izvlekli iz vode; mož je bil že mrtev, hči se je pa pod ledom potopila.

Prilika.

Dviga se Triglav visoki
Nad oblake kralj gorá,
Razprostira gled široki
Daljnih do mejá svetá.

Nanj kosmati medved splazi,
Okrog gleda; — al medú
In berloga ne zapazi:
Jezem verne se domú.

Zvezdica.

V neba višavi veličastni
Je znad oblakov s sinje planje
Zvezdica lila luč tak milo
V doline mračne tihe zemlje;

In v njeno lice ves zmaknjen
Radostno sem oči obračal —
Kar vterne se; — po zlati cesti
Zderčí 'z pogleda ino z neba.

Janko Mir.

Pogovori vredništva. Gosp. Gr. v Gr.: Željenih 4 prvih pôl občne povestnice novega časa, ki je bila preteklo leto v 6 pôlah priložena, bi Vam bili berž poslali; pa vprašati Vas moramo poprej: ali imate tudi poprejšnih 34 pôl, ktere obsegajo na prvih 19 pôlah povestnico starega časa, na sledečih 15 pa povestnico srednjega časa? Ako jih nimate, jih bote menda tudi dobiti želeli, da bote imeli celo knigo. Novim Naročnikom „Novic“, ki želijo prejšnje pôle imeti (brez kterih se vé da kniga ni celá) se zarajta pôla po 2 kraje. — Gosp. S. J. na D.: Prejeli smo pesmice zale; hvala lepa! Kaj pa, ko bi „Prepis“ hotli pomnožiti po tisti smešnici iz „Ill. Z.“ v 3. listu letašnjih „Novic“? Po tem še le bi se kaj krepko podala poslednja verstica omenjene pesmi. Pošljite mi jo pa brez marke. — Gosp. dr. M. v Gr.: Slovnik nem. slov. se ne bo pred prodajal, dokler ne bo ves gotov.